

5. M.b.t. deze verbouwing bevinden zich verscheidene stukken in het huisarchief. Over de verbouwing en de financiering ervan ook: H. W. J. Verhey, *300 jaar armenzorg. Geschiedenis van de Rooms-Katholieke Aalmoezenierskamer te Utrecht (1674-1746) en van de Oude Rooms-Katholieke Aalmoezenierskamer te Utrecht (1746-1974)* (Rotterdam, 1974) 204.
6. *De Oud-Katholiek* 6 (1890) nr. 1 (januari) 6. Miedema vervaardigde ook andere versieringen voor de kerk te Hilversum.
7. Overzicht van de afloop van de bouw van het huis Clarenburg d.d. 1 nov. 1905 - Archief Het Fransche Huis, RAU. Het werk werd uitgevoerd door de Utrechtse aannemer D. P. H. van Oort. Over S. Miedema: Pieter A. Scheen, *Lexicon Nederlandse beeldende kunstenaars 1750-1950* ('s Gravenhage, 1970) 56.
8. Ondanks een verblijf van een half jaar in Rome heeft de beeldhouwer nooit goed naar een prelatenhoed gekeken. Hij laat de beide koorden tevoorschijnkomen uit de bol van de hoed.
9. Bruno Bernard Heim, *Kerkelijke heraldiek van 1270 tot Johannes Paulus II* (Averbode/Helmond, 1979) 71-73. Het pallium is van oorsprong een gewaad van de keizer en een eretekken dat deze aan hoge ambtenaren verleent. Een laatste spoor van de seculiere achtergrond van het kledingstuk vormen de traditionele paardenrennen op het stadsplein van Siena, die „palio“ worden genoemd naar de mantel die voor de winnaar wordt uitgelooft.
10. Overigens is het pallium allereerst een pauselijke onderscheidingsteken. Dit geldt te meer nu de kroning met de tiara in onbruik is geraakt. Bij de laatste officiële ambtsaanvaarding, die van Johannes Paulus I en Johannes Paulus II resp. op 3 september en 22 oktober 1978, legde de eerste kardinaal-diaken de paus het pallium op met de volgende formule in het Latijn: „Gezegend zij God, die u gekozen heeft tot herder van de gehele kerk en die u heeft bekleed met het stralende gewaad van het apostolisch ambt. Moge u hier op aarde vele jaren roemrijk regeren tot u, geroepen door uw Heer, het gewaad van de onsterfelijkheid zult bezitten in het Rijk der hemelen“.
11. P. Polman, *Katholiek Nederland in de achttiende eeuw* (3 dln. Hilversum 1968) I, 269-289. A. H. M. van Schaik, „Het Utrechtse schisma van 1723. Een opstand van de middenkaders“. *Communio. Internationaal Katholiek Tijdschrift*, VI (1981) nr. 5/6 (nov.) 468-474.
12. Psalm 85 (84) v. 11.
13. Notulen van de bisschoppenvergadering te Haarlem op 13 april 1907 - RA Utrecht Archief OK Kerk, map 1 Nederland.
14. Interessante stukken m.b.t. de cellibaatsdiscussie in de Nederlandse oud-katholieke kerk in RA Utrecht, Archief OK Kerk, map 2 s.v. celibaat.
15. Zo b.v. J. J. M. Timmers, *Symboliek en iconographie der christelijke kunst* (Roermond-Maaseik, 1947) 324. Ook: P. Gerlachus, „Vormen van het kruis“, *De Katholieke Encyclopedie*, XV (Amsterdam-Antwerpen, 1952) 913-914.
16. Heim, *Kerkelijke heraldiek*, 75. B.S., „Pauskruis“, *Liturgisch Woordenboek*, II (Roermond, 1968) 2182.
17. Zo voerde paus Johannes Paulus II het tweemaal herkruiste kruis bij de opening van „het heilig jaar der Verlossing“ op 25 maart 1984. Daarvoor was het in tientallen jaren meer gebruikt. Ook het gebruik van dit kruis schijnt overigens aan te leunen tegen het voeren van de middeleeuwse scepter bij wereldlijke vorsten.
18. Op dit gebied heerste lange tijd geen uniformiteit. Tot de Romeinse Congregatie voor de Ceremoniën in 1832 voor de kardinaalshoed het aantal kwasten vaststelde op vijftien aan elke zijde. Heim, *o.c.*, 162 (D. 13). Overigens behoren de kardinaalshoeden sinds paus Paulus VI tot het verleden.
19. A. R. Heyligers, *De oud-katholieke kerk* (5de druk, s.l., 1966) 26-28.
20. P. Polman, „De historische achtergrond van het oud-katholicisme“. *Concilium* 1 (1965) nr. 7 (sept.) 150-156.
21. J. Visser, F. Smit, P. J. Maan, *Onafhankelijk van Rome, toch katholiek. 250 jaar oud-katholieke geschiedenis* (Hilversum, 1973) 76.

DE IDENTIFICATIE VAN EEN FOTO

HET COLLEGE VAN COLLECTANTEN VAN DE GEREFORMEERDE KERK

De hierbij afgedrukte foto toont het College van Collectanten van de Gereformeerde Kerk te Utrecht. Een uniek plaatje, waarop vooral de plechtige gelaatsuitdrukkingen, de witte boorden en de sobere omgeving opvallen. Op de voorgrond een tafel waarop de attributen van de zojuist beëindigde vergadering zijn achtergebleven: theeopjes, dikke sigaren, paperassen en boeken (een opengeslagen bijbel?). De foto werd aangetroffen in de archieven van de Gereformeerde Kerk te Utrecht, waarvan de inventarisatie inmiddels op een oor na gevild is. Het was een verademing om te midden van de rijstebrijberg van Gereformeerde stukken het archiefje van het College van Collectanten tegen te komen: klein, overzichtelijk en voorzien van de nodige „gezellige stukken“, zoals programma's van busreises. Bovendien sprak de foto van het plechtige gezelschap tot de verbeelding. Het was wel

intrigerend, dat er twee dames op afgebeeld stonden, want het College bestond alleen uit heren. Waren de dames introducées? Was er ondanks de sombere gezichten iets te vieren? Op de foto zelf was geen enkele aanwijzing te vinden, zelfs geen jaartal. Alleen de naam van de vervaardiger was op de passe-partout afgedrukt: N.V. Vereenigde Fotobureaux Amsterdam. Uit een aan de foto gehecht briefje kon worden afgeleid, dat het ging om het College van Collectanten, maar zeker was dit niet. Een nader onderzoek was dus gewenst. De kleding van het geportretteerde gezelschap duidde op de jaren twintig van deze eeuw. Misschien was het maken van de foto als hoogtepunt vermeld in de jaarverslagen van die tijd. Helaas, dat bleek niet het geval te zijn, maar er werd wel gewag gemaakt van een feestje: de heer W. te Gussinklo vierde in 1928 zijn 25-jarig jubileum als collectant.

Ter gelegenheid daarvan was op 13 december van dat jaar een feestvergadering gehouden. In het notulenboek bleek een uitvoerig verslag van de vergadering opgenomen te zijn. 's Avonds om half negen kwam het College van Collectanten bijeen in de Westerkerk aan de Catharijnekade. Na afloop van de gewone vergadering kon het feest beginnen. De echtgenote en kinderen van de jubilaris arriveerden om 21.15 uur en de koster van de kerk, die ook uitgenodigd was, kwam om 21.30 uur binnen. Zij werden door de voorzitter welkom geheten. En wat lezen we dan in de notulen? „De fotograaf is zich komen melden welke gevraagd was te komen van de Vereenigde Fotobureaux om deze feestvergadering op de gevoelige plaat vast te leggen en in diverse Christelijke bladen en tijdschriften te kunnen opnemen.” Dit zou dus heel goed de bewuste foto kunnen zijn, maar een van de „Christelijke bladen” moest het bewijs leveren. Gelukkig gaven de notulen van de jaarvergadering van 17 januari 1929 een nuttige wenk: „Br(oe)der J. H. v. Arkel reikt aan elk lid v/h College een blad v/d Standaard uit waarin voorkomt de foto v/h College”. Op zoek dus naar De Standaard! Een serie van dit Antirevolutionaire dagblad was volgens een telefonische mededeling van de Utrechtse Universiteitsbibliotheek aanwezig bij de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. Dat kwam goed uit, want vlak naast deze bibliotheek, bij het Algemeen Rijksarchief, is de heer H. J. Ph. G. Kaajan werkzaam, die vroeger bij de Gemeentelijke Archiefdienst van Utrecht stage gelopen heeft en die als kleinzoon van de Gereformeerde pre-

dikant H. Kaajan zeer geïnteresseerd is in de geschiedenis van de Gereformeerde Kerk. Hij was dus snel te strikken om op onderzoek uit te gaan. Hij vergeleek een aan hem toegestuurde kopie van de foto met het exemplaar in De Standaard en constateerde dat zij identiek waren. De identificatie was een feit! De foto was dus gemaakt op donderdagavond 13 december 1928 omstreeks tien uur 's avonds in een van de lokalen van de Westerkerk. Reeds op zaterdag 15 december werd de foto in De Standaard geplaatst. In het onderschrift worden de personen op de eerste rij van links naar rechts genoemd: „De heeren W. Pauw (secr.), J. P. J. Fros, W. te Gussinklo jr., Mevr. te Gussinklo, W. te Gussinklo (2e voorz.), Mej. A. te Gussinklo, J. H. van Arkel (voorz.), W. Heinssoon (moet zijn: Huijssoon) (penn.), A. de Jonge (alg. adjunct)”. De jubilaris zat dus in het midden met aan zijn rechterzijde zijn echtgenote en aan zijn linkerzijde zijn dochter. Uit het bevolkingsregister van de gemeente Utrecht blijkt, dat hij voluit Wessel te Gussinklo heette en van beroep horlogemaker was. Hij was 62 jaar, zijn echtgenote 59 jaar. De dochter, Anna Josina Doretthea, was op de foto 28 jaar. Zij trad in 1930 in het huwelijk met J. P. J. Fros, de man die als tweede van links op de voorste rij zit. De zoon, derde van links, heette evenals zijn vader Wessel; hij was ten tijde van het jubileum 25 jaar.

Terug naar het feest. Er waren 35 collectanten van de partij. De festiviteiten moesten natuurlijk nog beginnen, toen de fotograaf zijn werk deed; misschien was

de stemming later op de avond iets uitbundiger. Hoewel . . . Aan de notulen te oordelen verliep de feestelijke bijeenkomst zeer degelijk. Er werden zes toespraken gehouden en de jubilaris sprak viermaal een dankwoord uit. Bovendien werden in totaal acht gedichten voorgedragen, waaronder een lang rijmwerk over gebeurtenissen in de periode 1903-1928, dat in het archief bewaard is gebleven. Na het gedicht „Oranjegezind“ werd staande het Wilhelmus aangeheven. Tussen de toespraken door zong men verschillende psalmen. Toen het „zoo zoetjes aan“ haast middernacht geworden was, werd het feest afgesloten met het

laatste dankwoord van de jubilaris, de laatste psalm en een dankgebed.

Zo ging het in 1928 toe bij het Gereformeerde College van Collectanten. Het was een goed idee van de heren om een fotograaf te bestellen. Dank zij deze fotograaf beschikken wij nu over een heel typerende foto, die het eerbiedwaardige College weer even tot leven brengt.

*Gemeentelijke Archiefdienst Utrecht
Alexander Numankade 199
Utrecht*

J. N. van der Meulen

LIJST VAN DE GRAFSTEDEN IN DE KERK VAN ZEIST

DOOR KERKMEESTERS OPGEMAAKT 1 MEI 1751
VOORZIEN VAN AANTEKENINGEN DOOR DE BEWERKER

Inleiding

Te Zeist verscheen tussen 1974 en 1978 in vier delen *De Oude Kerk te Zeist* door H. J. van Eekeren, uitgebreid en voltooid onder de verantwoordelijkheid van de Van de Poll-Stichting te Zeist door ds P. Kuijper¹). In dit uitgebreide relaas over de N.H. Kerk aan de Dorpsstraat te Zeist werd niet opgenomen de „Lijst van grafsteden in de kerk van Zeist door kerkmeesters opgemaakt“ van 1 mei 1751 (Gerechtsregister van Zeist, Stoetwegen en Cattenbroek (1719-1831), Oud-Archief Zeist no. 1.).

Deze lijst uit 1751 laat zien wie in de dorpskerk van Zeist recht hadden op een eigen graf. Aangenomen mag worden dat ook te Zeist de meerderheid van de overledenen op het kerkhof rondom de kerk begraven werd. In de zgn. kerke-graven werden lijken begraven, die na verloop van tijd weer geruimd werden. In Zeist werd pas sedert 1728 een nauwkeurige begraaflijst bijgehouden, zodat we kunnen achterhalen of in de eigen graven en kerke-graven ook daadwerkelijk begraven is.

Uit het Gerechtsregister van Zeist, Driebergen en Cattenbroek lopende van 1719 tot 1831 weten we dat op 11 december 1720 kerkmeesters hebben besloten tot het verhogen en vernieuwen van de vloer in de parochiekerk van Zeist, waarvoor elke eigenaar van een graf in die kerk moest betalen 7 gulden op verbeurte van zijn of haar graf.

In 1742 wordt de grafkelder van de Vrijheer van Zeist aangelegd, waarin *Lodewijk Adriaan graaf van Nassau, overleden 4 maart 1742*, wordt begraven. In 1965 is zijn lichaam herbegraven en is zijn grafzerk recht overeind tegen de zuidwestelijke kerkmuur ingemetseld.

Bij de kerkrestauratie van 1964 zijn enkele oudere zerken en plavuizen uit de periode voorafgaand aan 1677/1680 en 1720/1722 aangetroffen die niet meer geïdentificeerd konden worden. Van de lijst uit 1751 zijn aangetroffen de plavuizen van de eigen-

graven nos 12, 26 en 45. Om uitslijting te voorkomen zijn deze zerken gelegd in het linker achterportaal en rechtervoorportaal zo dicht mogelijk tegen de muur. De vier delen van *De Oude Kerk te Zeist* zijn ontoegankelijk vanwege het ontbreken van een personenregister. Op de lijst van eigen graven genummerd 1 t/m 63, waarbij nogal wat kerke-graven zijn die te Zeist als huurgraven gebruikt werden, heb ik onder de personen aantekeningen gemaakt met verwijzing in voetnoten naar de literatuur, die ook anders genealogisch ontoegankelijk is.

De eigen graven te Zeist behoorden zoals uit het onderstaande blijkt, aan de notabelen toe: drost, schout, schepenen, secretaris van de Vrije en Hoge Heerlijkheid Zeist, de predikanten, de bewoners van „Veelzicht“ gelegen naast de kerk, de herbergiers en de molenaars, het dienstpersoneel van het Zeister Slot en het rijke boerengeslacht De Waal van „De blauwe schorteldoek“ op de grens van De Bilt en Zeist.

De romaanse kerk van Zeist aan de Dorpsstraat werd in 1841/1842 afgebroken en vervangen door een neogotische kerk in 1843, die nog steeds voor hen die vanuit Utrecht komen, de ingang van Zeist-centrum markeert.

1. 23 September 1749 gecogt door de erfgenamen van *Juffr. de Wed. Elsnerus*. Moeder van ds T. B. W. Elsnerus, predikant te Zeist 1745-1785²).
2. *Willem Vreedeneheng*.
3. *François Pelt*.
4. *Dos Arnoldus Metelerkamp*. ged. Amsterdam 30 nov. 1696, predikant te Zeist 1726-1744, overl. Zeist en begr. ald. 21 jan. 1744³).
5. *Mevrouw Jonkheer*. Aletta Vereem, echtgenote van Johan Gerard